

УДК 37.015.311-057.875

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2\(42\)-1179-1191](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2(42)-1179-1191)

Антонова Олена Євгеніївна доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, тел.: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-3240-6297>

Миرونчук Наталія Миколаївна доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, тел.: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-1360-6381>

Бірук Наталія Петрівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, тел.: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0003-3013-2015>

Антонов Олексій Володимирович кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов і новітніх технологій навчання, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, тел.: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-6557-5548>

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті актуалізовано виклики для української освітньої системи та студентської молоді в умовах війни: фізична загроза для життя суб'єктів навчання, нестабільність освітнього процесу, освітні втрати, соціальна ізоляція, когнітивні труднощі, психологічні порушення. Зазначено, що студентська молодь є основою інтелектуального і професійного потенціалу країни, і її розвиток є критично важливим для відновлення країни після війни. На основі аналізу вітчизняних і зарубіжних праць узагальнено дослідницьку тематику проблеми інтелекту: вивчення природи інтелекту та психологічних аспектів його розвитку; дослідження окремих видів інтелекту; встановлення зв'язку інтелекту з мотивацією, успішністю, самоефективністю; вплив тривоги на студентів з високим інтелектом; цифрова грамотність й інтелектуальна безпека студентів та ін. Обґрунтовано концепцію дослідження щодо виявлення чинників впливу на інтелектуальний розвиток студентської молоді в умовах сучасних викликів і загроз. Підтримано позицію дослідників щодо

існування низки незалежних інтелектів: вербально-лінгвістичного, логіко-математичного, візуально-просторового, тілесно-кінестетичного, музичного, міжособистісного, внутрішньоособистісного, натуралістичного, екзистенційного, емоційного. Зазначено, що взаємодія різних видів множинного інтелекту утворює когнітивні стилі (аналітичний, інтерактивний, інтроспективний). Визначено ключові конструкції дослідження (інтелектуальний розвиток, види інтелекту, когнітивні стилі, чинники впливу, адаптивність до кризових умов), надано їх означення та окреслено показники вимірювання. Вказано діагностичний інструментарій вимірювання видів і рівнів інтелектуального розвитку студентів та оцінювання впливів.

Ключові слова: інтелект, інтелектуальний розвиток, когнітивні стилі, емоційний інтелект, цифрова грамотність, критичне мислення, безпека, адаптивність.

Antonova Olena Yevgeniivna Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Manager of Department of Professional and Pedagogical, Special Education, Andragogy and Management, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, tel.: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-3240-6297>

Myronchuk Nataliia Mykolaivna Doctor of Sciences (Pedagogy), Associate Professor, Professor of Department of Professional and Pedagogical, Special Education, Andragogy and Management, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, tel.: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-1360-6381>

Biruk Nataliia Petrivna Candidate of Sciences (PhD in Pedagogy), Associate Professor, Associate Professor of Department of Professional and Pedagogical, Special Education, Andragogy and Management, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, tel.: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0003-3013-2015>

Antonov Oleksii Volodymyrovych Candidate of Philological Sciences (PhD in Philology), Associate Professor of Department of Foreign Languages and New Learning Technologies, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, tel.: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-6557-5548>

CURRENT CHALLENGES AND STRATEGIES OF STUDENTS' INTELLECTUAL DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Abstract. The article highlights the challenges for the Ukrainian educational system and student youth in wartime conditions: physical threat to the lives of students, instability of the educational process, educational losses, social isolation,

cognitive difficulties, psychological disorders. It is noted that students are the foundation of the country's intellectual and professional potential, and their development is critically important for the country's recovery after the war. Based on the analysis of domestic and foreign works, the research of the intelligence problem is summarized: studying the nature of intelligence and psychological aspects of its development; researching individual types of intelligence; establishing the connection between intelligence and motivation, success, self-efficacy; the impact of anxiety on students with high intelligence; digital literacy and intellectual safety of students, etc. The concept of the research is substantiated to identify factors influencing the intellectual development of student youth in the context of modern challenges and threats. The researchers' position on the existence of several independent intelligences is supported: verbal-linguistic, logical-mathematical, visual-spatial, bodily-kinesthetic, musical, interpersonal, intrapersonal, naturalistic, existential, and emotional. It is noted that the interaction of different types of multiple intelligences forms cognitive styles (analytical, interactive, introspective). The key research constructs (intellectual development, types of intelligence, cognitive styles, influencing factors, adaptability to crisis conditions) are identified, their definitions are provided, and measurement indicators are outlined. Diagnostic tools for measuring types and levels of students' intellectual development and assessing the effects are indicated.

Keywords: intelligence, intellectual development, cognitive styles, emotional intelligence, digital literacy, critical thinking, security, adaptability.

Постановка проблеми. Війна росії проти України створила безпрецедентні виклики для української освітньої системи: *фізична загроза* для життя суб'єктів освітнього процесу через повітряні атаки, обстріли, терористичні дії (замінування та руйнування закладів освіти); *нестабільність освітнього процесу* (переривання навчання, продовження навчання самостійно, в бомбосховищах або з використанням дистанційних форм, втрата доступу до звичних освітніх середовищ та навчальних матеріалів, нестача ресурсів (навчальних, інтернет зв'язку)), *освітні втрати* унаслідок евакуації населення, значної міграції за кордон; *соціальна ізоляція* (вимушене дистанційне навчання, розрив соціальних зв'язків, відсутність звичного спілкування та підтримки з боку однолітків і колективу); *когнітивні труднощі* (концентрація уваги, пам'яті, здатності приймати рішення); *психологічні порушення* (підвищений рівень стресу, тривожність, емоційне виснаження, втрата мотивації й концентрації у навчанні й викладанні).

Нині в Україні, за підтримки міжнародних організацій, виконуються дослідження, які вивчають різні суспільні процеси та явища, в тому числі в сфері освіти, в умовах війни. Зокрема, ГО «Аналітичний центр Cedos» та дослідницьке агентство «Info Sapiens» за підтримки Фонду ООН у галузі народонаселення (UNFPA) в Україні, Програми розвитку ООН (ПРООН) в

Україні та Мінмолодьспорту України у 2022 році провели дослідження «Вплив війни на молодь». Дослідження вивчало впливи війни на життєдіяльність молоді, їх цілі, професійний розвиток, освітні втрати, участь у різних суспільно важливих процесах, зокрема процесах післявоєнного відновлення. Було виявлено, що 82% молоді зазнали різних втрат через війну [1].

Про значні виклики для учнів та освітян свідчить і низка інших досліджень, проведених у 2024 році [2; 3]. Отже, війна створює нові виклики для розвитку інтелектуальних здібностей здобувачів освіти. Студентська молодь є основою інтелектуального і професійного потенціалу країни, а її розвиток під час війни є критично важливим для подальшого відновлення країни в післявоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження інтелектуального розвитку студентської молоді широко представлені у сучасній науковій літературі. Вивчення інтелектуального розвитку студентської молоді на сучасному етапі відбувається в таких аспектах: дослідження природи інтелекту, генез його сутності та підходів до вимірювання інтелектуальних здібностей (Волощук, 2024; Павлишин, 2017; Романова, 2012; Силенок, 2014); вивчення психологічних аспектів розвитку інтелекту (Смульсон, 2001, 2002, 2009, 2012); зв'язок інтелекту із рівнем сформованості творчих здібностей, креативності, обдарованості особистості (Антонова, 2007; Білогур, 2019; Бірук та Вітвицька, 2023; Буров, 2012; Клименюк, 2007; Кремінський та ін., 2022; Массанов, 2011; Міленіна, 2018); інтеграція теорії множинного інтелекту в процес вивчення навчальних дисциплін (Ахмад та ін., 2015; Заболотна, 2021; МакКолл, 2024; Валела, 2024); зв'язок успішності студентів та їх інтелекту (Бабатунде та Аюола, 2020; Каусар та ін., 2024; Сологуб, 2016); вивчення видів інтелекту: емоційного (Халід, 2009; Дельгадо та ін., 2024; Кресан, 2024; Тарамуель-Віллакресес та ін., 2025), соціального (Сайлінова та ін., 2024), цифрового (Табассум та ін., 2024; Маджід та ін., 2025) та ін. Окремі дослідження пов'язані з психологічною та інтелектуальною безпекою студентів: вивчення впливу тривоги на студентів з високим інтелектом (Устабасі, 2024), виявлення чинників впливу на формування інтелектуальної безпеки в студентів ЗВО (Аллалі та Абауд, 2024).

Дослідниця феномену обдарованості О. Антонова [4-5] вивчає взаємозв'язок креативності та певного виду обдарованості із відповідним домінуючим типом інтелекту. Нею здійснено порівняльний аналіз реалізації проблеми навчання і виховання обдарованих дітей та молоді у найрозвиненіших країнах світу, простежено основні тенденції у розвитку цієї проблеми, виокремлено загальні підходи, форми та методи цілеспрямованої роботи з обдарованою особистістю. Теоретично обґрунтовано модель обдарованості, створену на основі аналізу та узагальнення сучасних підходів до визначення природи та структури обдарованості.

А. МакКолл [6] досліджує перетин стилів навчання та теорії множинного інтелекту Г. Гарднера. Він вважає, що інтеграція стилів навчання та теорій множинного інтелекту пропонує переконливий і трансформаційний підхід до освіти, який визнає різноманітні потреби та сильні сторони здобувачів освіти. Застосовуючи цілісну перспективу, педагоги можуть створити інклюзивне та адаптивне навчальне середовище, яке розкриває повний потенціал кожного здобувача.

А. Валела [7] досліджує, як теорію множинного інтелекту Г. Гарднера ефективно інтегрувати в процес викладання та навчання. Дослідник вважає, що розуміння вчителями цієї теорії часто обмежене, і багато з них не спроможні адаптувати методи навчання, щоб оптимально врахувати різноманітні інтелектуальні здібності здобувачів. Натомість різноманітний та інклюзивний підхід до навчання повинен урахувувати всі інтелектуальні здібності учнів, а оцінювання в освіті має бути більш гнучким. А. Валела рекомендує посилити підготовку вчителів, забезпечити допоміжну інфраструктуру та розробити навчальну програму, яка буде більш адаптованою до різноманітності інтелекту здобувачів освіти.

А. Р. Ахмад та ін. [8] інтегрували теорію множинного інтелекту в практику роботи вчителів історії. Для проведення квазіексперименту було обрано вибірку з 68 учнів із низьким рівнем успішності, яку розділили на експериментальну та контрольну по 34 учні. Результати дослідження показали, що інтегровані уроки історії з використанням методу множинного інтелекту підвищили мотивацію до навчання в учнів експериментальної групи.

Е. Бабатунде та Р. Аюола [9] у своєму дослідженні вивчали взаємозв'язок між кількома інтелектами студентів університету та академічною успішністю. Вибірку склали триста тридцять студентів магістратури, відібрані випадковим чином. Студенти продемонстрували високий інтелект у логіко-математичному, міжособистісному спілкуванні, візуальному, логічному, внутрішньоособистісному, лінгвістичному видах і їх зв'язок з академічною успішністю. Результат надав можливість викладачам спостерігати за рівнем прояву різноманітних інтелектів студентів для кращого керівництва для покращення академічної успішності. Каусар та ін. [10] досліджують вплив інтелектуальних здібностей студентів на їх успішність, вважаючи, що високі інтелектуальні здібності сприяють кращому результату в розв'язанні складних академічних завдань та способах вирішення проблем.

Емпіричне дослідження О. Кресан та ін. [11] рівня емоційного інтелекту в студентів-мистецьких спеціальностей показує, що студенти мають переважно низький рівень емоційного інтелекту. Водночас вважається, що соціальний та емоційний інтелект важливий для різних сфер життя людини, оскільки вони підвищують її професійний та особистий успіх і покращують соціальну взаємодію. Дослідники Г. Путрі та ін. [12] аналізують вплив емоційного інтелекту на самоефективність студентів у процесі навчання. На

вибірці кількістю 52 студенти вони показують, що емоційний інтелект впливає на самоєфективність на 53,80% (на решту 46,20% впливають інші змінні, які не вивчалися).

Дослідження Ш. Халід та ін. [13] доводять зв'язок *емоційного інтелекту*, організаційної поведінки з проявами девіантної поведінки. Результати дослідження за участю 263 студентів показали, що студенти з нижчими академічними досягненнями мали значно вищий рівень девіантної поведінки. Дослідження Фернандеса Дельгадо та ін. [14] показує, що покращенню емоційного інтелекту та зменшенню проблем із психічним здоров'ям у студентів університету сприяє застосування соціоформуєчих стратегій. Результати їх дослідження за участі 187 студентів показали зменшення симптомів психічного здоров'я та покращення емоційного інтелекту на 79,68%.

К. Салінова та ін. [15] стверджують про високу здатність людини з високим рівнем *соціального інтелекту* розрізняти індивідуальні та ситуаційні детермінанти. На вибірці кількістю 50 студентів дослідники виявили, що високий соціальний інтелект, комунікабельність у соціальному середовищі та міжособистісні стосунки мають 3% досліджуваних, та ще 6% осіб показали вищий за середній рівень соціального інтелекту.

Бан Хасан Маджід та ін. [16] досліджують розвиток *цифрового інтелекту* в студентів, що є важливою вимогою на сучасному етапі, оскільки він допомагає студентам залучитися до цифрового світу, виявляти дисциплінованість та організованість у використанні технологій та цифрових методів. Р. Табассум та ін. [17] показують зв'язок між множинним інтелектом і *цифровою грамотністю* серед студентів університету. Спираючись на теорію Говарда Гарднера про багаторазовий інтелект і сучасне розуміння цифрової грамотності, вони досліджують, як різні стилі інтелекту можуть впливати на багато аспектів цифрової компетентності. Результати дослідження показали значну кореляцію між певними стилями інтелекту і компонентами цифрової грамотності, підкреслюючи роль внутрішньоособистісного інтелекту в спілкуванні, створенні контенту та безпеці в цифровому середовищі. І навпаки, вербально-лінгвістичний інтелект показав обмежену кореляцію з цифровою грамотністю, підкреслюючи нюансований характер асоціацій інтелекту та цифрової грамотності. Крім того, кореляції показали, що навички створення контенту пов'язані з внутрішньоособистісним інтелектом і компонентом безпеки, тоді як вирішення проблем було значною мірою пов'язане з музичним інтелектом.

Кайра Наз Устабаші [18] досліджує *вплив тривоги на студентів з високим інтелектом*. Вона вважає, що тривога може суттєво вплинути на когнітивну, емоційну та академічну успішність студентів, особливо з високим рівнем інтелектуального розвитку. Дослідниця вивчає такі фактори, як перфекціонізм, завищені очікування від себе, прагнення досягти успіху та визначає ключові чинники тривоги в цій демографічній групі. Використо-

вуючи якісні та кількісні методи, включаючи опитування, інтерв'ю та когнітивні оцінки, дослідження вивчає механізми подолання, фактори стійкості, роль систем підтримки в пом'якшенні тривоги та надає рекомендації щодо створення сприятливого середовища, яке сприятиме благополуччю, зберігаючи при цьому академічні досягнення студентів.

Роммель Алалі та Юсра Закі Абауд [19] здійснили польове дослідження з метою виявити чинники, які впливають на формування *інтелектуальної безпеки* у студентів ЗВО. Вони вважають, що інтелектуальна безпека має вирішальне значення для виховання критичного мислення та незалежного прийняття рішень, що дає змогу студентам орієнтуватися в сучасних глобальних викликах. Дослідження спрямоване на визначення ключових факторів, що впливають на інтелектуальну безпеку серед студентів університету в процесі навчання. Серед найбільш значущих соціальних впливів дослідники визначили такі: цифрові медіа (найбільший вплив), університетське середовище, родина, соціальні мережі. Виявлені результати підкреслили важливість інтеграції навчання цифровій грамотності та критичному мисленню в університетські навчальні програми, активізації відкритих дискусій про інтелектуальну безпеку, що не лише забезпечить вищий рівень їх обізнаності про інтелектуальну безпеку, а й сприятиме академічному й особистісному розвитку.

Таким чином, можемо зробити висновок про вивчення окремих видів інтелекту та множинного інтелекту і його зв'язку з успішністю, самоефективністю, організованістю, адаптацією тощо. Виконуються наукові дослідження, пов'язані з підвищенням навчальної мотивації студентів, зменшенням проблем із психологічним здоров'ям, виявленням чинників, які впливають на формування інтелектуальної безпеки у студентів університету. Водночас ми не знаходимо досліджень, як умови війни впливають на розвиток і реалізацію множинних інтелектуальних здібностей студентської молоді та які освітні стратегії можуть сприяти їх підтримці та відновленню. Дослідження цієї проблеми охоплює як вивчення прояву множинного інтелекту молоді в умовах війни в Україні, так і діагностику впливів (негативних і позитивних) на їх прояв, а також розробку практичних рішень для освіти студентської молоді в кризових умовах.

Запропоноване дослідження інтегрує ці підходи, щоб оцінити, як війна впливає на формування різних типів інтелекту студентської молоді, як зовнішні соціальні та освітні чинники впливають на інтелектуальний розвиток студентів, і як цей процес може призвести до посттравматичного зростання. Зокрема, буде зроблено акцент на адаптацію освітніх стратегій до кризових умов.

Мета статті – обґрунтувати концепцію дослідження щодо виявлення чинників впливу на інтелектуальний розвиток студентської молоді в умовах сучасних викликів і загроз та визначити діагностичний інструментарій і процедури проведення дослідження.

Виклад основного матеріалу. Вивчення різних аспектів інтелекту дозволяє виокремити різні за методологією підходи до його дослідження (психофізіологічного, психогенетичного, когнітивного, діяльнісного тощо). Аналіз цих підходів засвідчує відсутність *«загальної теорії інтелекту»*, що вимагає вибору для організації дослідження однієї з існуючих парадигм. Цей вибір залежить від теоретичної й методологічної схильності дослідників, а також від конкретних питань, пов'язаних із природою інтелекту, та поставлених дослідницьких завдань. Єдино можливим у цій ситуації для організації емпіричного дослідження є вибір *«робочого»* визначення цього феномену.

Сформулюємо дослідницькі питання: Які види інтелекту домінують у сучасної української молоді? Як впливає війна на інтелектуальний розвиток молоді вибраного регіону? Як визначити когнітивний стиль особистості? Як врахувати когнітивний стиль здобувача у процесі вибору стратегії навчальної діяльності?

У цьому контексті найбільш продуктивним є трактування інтелекту як властивості, пов'язаної з успішністю адаптації людини до нових умов існування; як здатності індивіда адаптуватися до навколишнього середовища; як *«розумової діяльності, спрямованої на цілеспрямоване пристосування, вибір і формування середовища реального світу, що має стосунок до життя людини»* [20].

Щоб визначати чинники, які впливають на інтелектуальний розвиток молоді, попередньо має бути вивчено його загальний рівень за допомогою процедури вимірювання. Найбільш ефективними вимірювальними інструментами є стандартизовані тести інтелекту (Р. Амтхауер, А. Біне, Д. Векслер, Ф. Гальтон, Б. Дворак, Р. Кеттел, Р. Мейлі, Дж. Равен, Ч. Спірмен, Л. Термен, Л. Терстоун та інші). Існують також структурні моделі інтелектуальних здібностей, які можна діагностувати за допомогою тестів інтелекту з подальшою обробкою отриманих даних методами кореляційного та факторного аналізу (*«факторні моделі інтелекту»*). Усі вони в тому чи іншому вигляді містять три обов'язкові фактори (*вербальний, математичний і просторовий*), що дозволяє вибудовувати профілі здібностей.

У педагогічному аналізі предмета дослідження були прийняті теоретичні концептуалізації Г. Гарднера (1983), Д. Гоулмана (1995), Д. Мейера, П. Саловея (2000), які реалізовані у *«теорії домінуючих здібностей або теорії множинності інтелектів»* і досліджують множинні здібності людини, шляхи їх ідентифікації та урахування у навчальному процесі. Приймаємо думку авторів про існування низки *«незалежних інтелектів»* (вербально-лінгвістичний, логіко-математичний, візуально-просторовий, тілесно-кінестетичний, музичний, міжособистісний, внутрішньоособистісний, натуралістичний, екзистенційний, емоційний). Кожен з видів інтелекту ґрунтується на таких властивостях, як бажання дізнаватися про нове

(цікавість); можливість відокремлювати головне від несуттєвого (глибина розуму); вміння використовувати набуті знання і досвід (рухливість розуму); здатність знаходити взаємозв'язки, робити висновки шляхом побудови ланцюжку роздумів (логіка); вміння аргументувати (доказовість); здатність адекватно оцінювати себе і навколишній світ (критичність); уміння оцінювати проблему в цілому (широта мислення). Ці властивості неповторно поєднуються у «вузькоспеціалізованих інтелектах» і визначають рівень інтелекту окремої особистості. Рівень розвитку кожного з видів інтелекту і їх поєднання визначають здібності людини до пізнання певного об'єкта. Кожна людина володіє всім набором здібностей. Їх поєднання породжує унікальну особистість з її сильними і слабкими сторонами. У різних людей домінує (переважає) один-два типи інтелекту. Однак варто звертати увагу і на ті види інтелекту, які ще не набули значного розвитку. Для цього необхідно пропонувати людині завдання, що «підтягують» менш розвинені здібності.

Окрім того, різні види множинного інтелекту взаємодіють між собою з утворенням різних *когнітивних стилів* (аналітичного, інтерактивного, інтроспективного), які мають бути враховані педагогом під час вибору стратегій навчальної діяльності. *Аналітичний* когнітивний стиль ґрунтується на логічних, музичних, натуралістичних здібностях, які за своєю природою є евристичними процесами і найбільш фундаментально забезпечують процес аналізу та інтеграції даних в існуючі схеми. *Інтерактивний* когнітивний стиль складається з вербальних, міжособистісних та кінестетичних здібностей, оскільки саме вони стимулюють до певної діяльності. Навіть якщо студент виконує індивідуальні завдання, він має враховувати дії інших. Інтерактивний когнітивний стиль за своєю природою є соціальним процесом. *Інтроспективний* когнітивний стиль охоплює екзистенційні, інтраособистісні та візуальні здібності, які мають чітко виражений афективний компонент і передбачають самоаналіз, емотивний зв'язок з власним досвідом і уявленнями з метою усвідомлення нових знань. За своєю природою він є афективним процесом.

Залежно від отриманих результатів щодо домінуючих у студентів видів інтелекту буде створено систему навчальних завдань, спрямованих на їх розвиток, що складає дидактичну частину дослідження. Окремим аспектом проєкту є підготовка майбутнього вчителя до реалізації цієї ідеї у їх професійній діяльності.

Важливим дослідницьким питанням є вивчення впливу війни на інтелектуальний розвиток молоді вибраного регіону. Виходячи із робочого визначення інтелекту як здатності індивіда адаптуватися до умов навколишнього середовища, варто припустити, що складні умови війни (стресове навантаження (тривоги, переживання за свою безпеку та рідних, що знижує здатність до навчання та критичне мислення), освітні втрати (закриття закладів освіти, скорочення навчальних програм, нестача педагогів, дистанційний

формат навчання, відсутність постійних і надійних засобів зв'язку), необхідність поєднувати навчання з працею для матеріального забезпечення себе і своєї сім'ї, що відволікає від навчання; потреба у протидії пропаганді, дезінформації, інформаційним маніпуляціям) мають призводити до підвищення рівня інтелектуальних здібностей студентів.

Визначимо ключові конструкції, які стосуються чинників впливу війни на інтелектуальний розвиток студентів, та їх показники, які перебувають у полі нашого дослідницького інтересу.

Інтелектуальний розвиток – якісна зміна операційних структур інтелекту, в процесі якої розумові операції поступово набувають нових властивостей; це поняття охоплює різні види інтелекту та їх якісну зміну в складних умовах війни.

Показниками інтелектуального розвитку особистості студента є: бажання дізнаватися про нове (цікавість); можливість відокремлювати головне від несуттєвого (глибина розуму); вміння використовувати набуті знання і досвід (рухливість розуму); здатність знаходити взаємозв'язки, доходити різних висновків шляхом побудови ланцюжку роздумів (логіка); вміння аргументувати (доказовість); здатність адекватно оцінювати себе і навколишній світ (критичність); вміння оцінювати проблему в цілому (широта мислення);

Види інтелекту – вербально-лінгвістичний, логіко-математичний, візуально-просторовий, тілесно-кінестетичний, музичний, міжособистісний, внутрішньоособистісний, натуралістичний, екзистенційний, емоційний.

Когнітивні стилі – відносно стійкі індивідуальні особливості пізнавальних процесів людини, що виражаються у використовуваних нею пізнавальних стратегіях; тобто стійкі характеристики того, як різні люди думають, сприймають і запам'ятовують інформацію. До таких віднесено аналітичний; інтерактивний; інтроспективний стилі.

Чинники впливу – це умови або обставини, які призводять до змін в інтелектуальному розвитку особистості студента. У нашому дослідженні критеріями для їх вивчення є безпекова ситуація (стресове навантаження, воєнний стан, тривога, переживання за свою безпеку та рідних, що знижує здатність до навчання та критичне мислення); соціальні (середовище, комунікація), освітні (закриття закладів освіти, скорочення навчальних програм, нестача педагогів, дистанційний формат навчання, відсутність постійних і надійних засобів зв'язку), особистісні (стрес).

Адаптивність до кризових умов – здатність студентів пристосовуватися до навчання в умовах нестабільності, частих тривог, переміщень. Показники цього конструкту вимірюються готовністю до самостійного навчання, здатністю пристосовуватися до змін навчального формату.

Висновки. Таким чином, дослідження потребує проведення відповідних процедур, вмотивованого відбору діагностичних методик та інструментів збору даних. У дослідженні плануємо використати стандартизовані методики,

опитувальники, тести інтелекту та ін. для вимірювання видів та рівнів інтелектуального розвитку студентів, оцінювання впливів, зокрема, Тест множинного інтелекту Гарднера, прогресивні матриці Равена, тест на емоційний інтелект (Н. Голл), тести на когнітивну гнучкість, адаптивність та стресостійкість (наприклад, методики Векслера, тест Струпа).

Прогнозуємо, що реалізація дослідження сприятиме підвищенню рівня професійної грамотності освітян щодо інтелектуальних адаптаційних механізмів особистості в умовах стресу, урахуванню в освітньому процесі стратегій роботи з різними типами інтелекту, упровадженню практичних методик роботи зі студентською молоддю з метою їх інтелектуального розвитку.

Література:

1. Petsyk Yu. Impact of War on Youth in Ukraine: Findings and Recommendations. Kyiv, 2023. 20 p.
2. Війна та освіта. 2 роки повномасштабного вторгнення: звіт за результатами дослідження. 2024. URL: https://drive.google.com/file/d/1_Krf8n2R0WT5K_ci8_fd-GXj9XfNЕРyw/view
3. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року. Львів–Торунь: Liha-Press, 2024. 368.
4. Антонова О. Є. До проблеми співвідношення інтелекту та креативності в структурі обдарованості. *Творча педагогіка*. 2017. № 12. С. 33-40.
5. Антонова О. Є. Інтелектуальні здібності в структурі обдарованості особистості. *Навчання та виховання обдарованої дитини: теорія і практика: зб. наук. праць*. 2011. №5. С. 137–144.
6. McCall A. The Intersection of Learning Styles and Multiple Intelligences: A Holistic Approach to Education. 2024. Nov. 5. URL: <https://www.researchgate.net/publication/385695152>
7. Walela A. Multiple Intelligence in the Teaching and Learning Process: A Study of Howard Gardner's Thought, Challenges and Opportunities. *International Journal of Education, Language, Literature, Arts, Culture, and Social Humanities*. 2024. № 2(4). P. 133–155. URL: <https://doi.org/10.59024/ijellacush.v2i4.1006>
8. Ahmad A. R., Seman Ah. A., Awang M. M., & Sulaiman F. Application of Multiple Intelligence Theory to Increase Student Motivation in Learning History. *Asian Culture and History*/ 2025. Vol. 7, No. 1. P. 210–219. URL: <http://dx.doi.org/10.5539/ach.v7n1p210>
9. Babatunde E. O., & Ayoola R. Investigation of relationship between multiple intelligences of higher degree students on academic performance in the university of ibadan. *International Journal of Engineering Technologies and Management Research*. 2020. №7(10). P. 66–72. URL: <https://doi.org/10.29121/ijetmr.v7.i10.2020.755>
10. Kausar F. N., Hussain W. A., Khan M. K., & Sardar H. Effect of Students' Intellectual ability on students' performance at university level. *International Journal of Social Sciences Bulletin*. 2024. Volume 2, issue 4. P. 1763–1772. URL: <https://ijssb.org>
11. Kresan O., Smolianinova S., & Kresan T. Development of social and emotional intelligence in art students at foreign language classes. *Scientific Herald of Sivershchyna. Series Education. Social and Behavioural Sciences*. 2024. № 1 (12). P. 154-158. URL: <http://dx.doi.org/10.32755/sjeducation.2024.01.154>
12. Putri G. M., Kawuryan S. P., Saptono B., & Fianto Z. A. The Role of Emotional Intelligence in Improving Student Self-Efficacy. *Jurnal Ilmiah Sekolah Dasar*. 2020. № 8(2). P. 370–378. URL: <https://doi.org/10.23887/jisd.v8i2.68257>

13. Khalid Sh.A., Kassim K.M., Ismail M., Noor Ah. N., Rahman N.A., & Zain R. Sh. Emotional Intelligence and Organizational Citizenship Behavior as Antecedents of Students' Deviance International. *Journal of Business and Management*. 2009. Vol. 4, No. 7. P. 117–125. URL: <https://doi.org/10.5539/ijbm.v4n7p117>
14. Fernández Delgado I. C. M., Aguilar Esteva V., Huaman Llanos A. A., & Huaman Monteza A. Enhancing mental health and emotional intelligence in Peruvian University students through socioformative strategies. *International Journal of Emotional Education*. 2024. № 16(2). P. 90–95. URL: <https://doi.org/10.56300/GWBS9171>
15. Sailinova K., Zhubanazarova H., & Beisenbaeva A. The study of students' social intelligence in mental activity. *Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Pedagogy. Psychology. Sociology Series*. 2024. № 147(2). P. 647–659. URL: <http://dx.doi.org/10.32523/2616-6895-2024-147-2-647-659>
16. Majeed Ban Hassan, Abdulsalam Wisal Hashim, Ibrahim Zainab Hazim, Ali Rasha H. & Mashhadani Shahlaa. Digital Intelligence for University Students Using Artificial Intelligence Techniques. *International Journal of Computing and Digital Systems*. 2025. Vol. 17, no.1. P. 1–10. URL: <http://dx.doi.org/10.12785/ijcds/1571029446>
17. Rabia Tabassum, Saliha Saleem, & Saira Taj. Relationship between multiple intelligences and digital literacy skills among university students. *Journal of social research development*. 2024. № 5(2). P. 70–83. URL: <https://doi.org/10.53664/JSRD/05-02-2024-06-70-83>
18. Kayra Naz Ustabaşı. The Impacts of Anxiety on Highly Intellectual Students. *Next Generation Journal for the Young Researchers*. 2024. Vol. 8, No 1. DOI: 10.62802/z273yq04
19. Rommel Alali & Yusra Zaki Aboud. View of Factors Influencing the Formation of Intellectual Security among University Students. A Field Study. *International Journal of Cyber Criminology*. 2024. November, 18(1). P.118–130. DOI: 10.5281/zenodo.4766806
20. Sternberg R. Intelligence applied: understanding your intellectual skills. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich Inc., 1986. 358 p.

References:

1. Petsyk, Yu. (2023). Impact of War on Youth in Ukraine: Findings and Recommendations. Kyiv. 20 p. [in English].
2. Viina ta osvita. 2 roky povnomasshtabnoho vtorhnennia: zvit za rezultatamy doslidzhennia [War and Education: 2 Years of Full-Scale Invasion: Research Report]. (2024). Retrieved from: https://drive.google.com/file/d/1_Krf8n2R0WT5K_ci8_fd-GXj9XfNPEyw/view [in Ukrainian].
3. Osvitnii protses v umovakh viiny ta u povoiennyi period: vyklyky, pravyla, perspektyvy [The educational process in wartime and post-war conditions: challenges, rules, prospects]: materialy vseukrainskoho naukovo-pedahohichnoho pidvyshchennia kvalifikatsii, 4 bereznia – 14 kvitnia 2024 roku. Lviv–Torun: Liha-Pres, 2024 [in Ukrainian].
4. Antonova, O. Ye. (2017). Do problemy spivvidnoshennia intelektu ta kreatyvnosti v strukturi obdarovanosti [On the problem of the correlation between intelligence and creativity in the structure of giftedness]. *Tvorcha pedahohika – Creative Pedagogy. Scientific-Methodological Journal*, (12), 33–40 [in Ukrainian].
5. Antonova, O. Ye. (2011). Intelektualni zdibnosti v strukturi obdarovanosti osobystosti [Intellectual abilities in the structure of giftedness of the individual]. *Navchannia ta vykhovannia obdarovanoi dytyny: teoriia i praktyka: zb. nauk. prats – Teaching and upbringing of a gifted child: theory and practice: collection of scientific works*, (5), 137–144 [in Ukrainian].
6. McCall, A. (2024). The Intersection of Learning Styles and Multiple Intelligences: A Holistic Approach to Education. November 5. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/385695152> [in English].
7. Walela, A. (2024). Multiple Intelligence in the Teaching and Learning Process: A Study of Howard Gardner's Thought, Challenges and Opportunities. *International Journal of Education, Language, Literature, Arts, Culture, and Social Humanities*, 2(4), 133–155. Retrieved from: <https://doi.org/10.59024/ijellacush.v2i4.1006> [in English].

8. Ahmad, A. R., Seman, Ah. A., Awang, M. M., & Sulaiman, F. (2015). Application of Multiple Intelligence Theory to Increase Student Motivation in Learning History. *Asian Culture and History*, Vol. 7, No. 1, 210–219. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.5539/ach.v7n1p210> [in English].
9. Babatunde, E. O., & Ayoola, R. (2020). Investigation of relationship between multiple intelligences of higher degree students on academic performance in the university of ibadan. *International Journal of Engineering Technologies and Management Research*, 7(10), 66–72. Retrieved from: <https://doi.org/10.29121/ijetmr.v7.i10.2020.755> [in English].
10. Kausar, F. N., Hussain, W. A., Khan, M. K., & Sardar, H. (2024). Effect of Students' Intellectual ability on students' performance at university level. *International Journal of Social Sciences Bulletin*, volume 2, issue 4, 1763–1772. Retrieved from: <https://ijssb.org> [in English].
11. Kresan, O., Smolianinova, S., & Kresan, T. (2024). Development of social and emotional intelligence in art students at foreign language classes. *Scientific Herald of Sivershchyna. Series Education. Social and Behavioural Sciences*, № 1 (12), 154–158. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.32755/sjeducation.2024.01.154> [in English].
12. Putri, G. M., Kawuryan, S. P., Saptono, B., & Fianto, Z. A. (2024). The Role of Emotional Intelligence in Improving Student Self-Efficacy. *Jurnal Ilmiah Sekolah Dasar*, 8(2), 370–378. Retrieved from: <https://doi.org/10.23887/jisd.v8i2.68257> [in English].
13. Khalid, Sh.A., Kassim, K.M., Ismail, M., Noor, Ah. N., Rahman, N.A., & Zain, R. Sh. (2009). Emotional Intelligence and Organizational Citizenship Behavior as Antecedents of Students' Deviance. *International Journal of Business and Management*, vol. 4, No. 7, 117–125. Retrieved from: <https://doi.org/10.5539/ijbm.v4n7p117> [in English].
14. Fernández Delgado, I. C. M., Aguilar Esteva, V., Huaman Llanos, A. A., & Huaman Monteza, A. (2024). Enhancing mental health and emotional intelligence in Peruvian University students through socioformative strategies. *International Journal of Emotional Education*, 16(2), 90–95. Retrieved from: <https://doi.org/10.56300/GWBS9171> [in English].
15. Sailinova, K., Zhubanazarova, H., & Beisenbaeva, A. (2024). The study of students' social intelligence in mental activity. *Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Pedagogy. Psychology. Sociology Series*, 147(2), 647–659. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.32523/2616-6895-2024-147-2-647-659> [in English].
16. Hassan, M. B., Hashim, A. W., Hazim, I. Z., Rasha, H. A. & Shahlaa, M. (2025). Digital Intelligence for University Students Using Artificial Intelligence Techniques. *International Journal of Computing and Digital Systems*, vol. 17, no.1, 1–10. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.12785/ijcnds/1571029446> [in English].
17. Tabassum, R., Saleem, S., & Taj, S. (2024). Relationship between multiple intelligences and digital literacy skills among university students. *Journal of social research development*, 5(2), 70–83. Retrieved from: <https://doi.org/10.53664/JSRD/05-02-2024-06-70-83> [in English].
18. Kayra Naz Ustabaşı (2024). The Impacts of Anxiety on Highly Intellectual Students. Next Generation. *Journal for the Young Researchers*, vol. 8, No 1. DOI: 10.62802/z273yq04 [in English].
19. Rommel, Alali & Yusra Zaki, Aboud (2024). View of Factors Influencing the Formation of Intellectual Security among University Students. A Field Study. *International Journal of Cyber Criminology*, november, 18(1), 118–130. DOI: 10.5281/zenodo.4766806 [in English].
20. Sternberg, R. (1986). *Intelligence applied: understanding your intellectual skills*. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich Inc. [in English].